

DE 'STAMMLISTE'

★

'*Power corrupts, absolute power corrupts absolutely*', aldus de Engelse staatsman Lord Acton. De Joodse kampstaf van Westerbork was in zijn relatie met Gemmeke en de overige SS'ers van alle macht verstoken, maar ten opzichte van die Joden die het kamp binnengevoerd waren en zich niet op bepaalde uitsluitingsgronden konden beroepen (Joden dus die, zoals dat heette, '*transportfrei*' waren: vrij voor transport), was zijn macht totaal: zich houdend aan het door Gemmeke genoemde cijfer bepaalde die staf wie wel, wie niet met het eerstvolgend transport mee zouden gaan. Over de 'speciale groepen' (in het algemeen de groepen van welke wij in de aanhef van dit hoofdstuk vermeldten dat zij naar Theresienstadt of Bergen-Belsen gedeporteerd werden) had de Joodse kampstaf geen zeggenschap: wat met de leden van die groepen geschiedde, was zaak van *IV B 4*-Den Haag. Deze instantie had ook goedgevonden dat in Westerbork een *Stammliste* opgesteld werd met daarop de namen van allen die aan het kamp intern leiding gaven of er andere belangrijke werkzaamheden verrichtten; in de regel betekende zulks dat de naaste familierelaties van de betrokkenen (echtgenoten, kinderen, ouders) óók op de *Stammliste* geplaatst mochten worden. In '42 en '43 was het de bedoeling van de bezetter, die hele *Stamm-Mannschaft* na gedane arbeid naar Theresienstadt te deporteren, maar toen in september '44 de laatste deportatietreinen naar Auschwitz, Theresienstadt en Bergen-Belsen vertrokken waren, werd aanvaard dat diegenen die zich toen nog in Westerbork bevonden (ca. zeshonderd personen, onder wie een deel van hen wier namen oorspronkelijk op de *Stammliste* voorkwamen), in Westerbork bleven; zij zijn daar samen met ruim driehonderd na september '44 gegrepen en Westerbork binnengevoerde Joden in april '45 bevrijd.¹

Uit deze situatie vloeide voort dat wie op de *Stammliste* geplaatst was, met hand en tand die plaats verdedigde; dat tallozen hemel en aarde bewogen om óók op de *Stammliste* geplaatst te worden, d.w.z. een functie in het kamp te krijgen, al was het maar als lid van de *Fliegende Kolonne* of van de Ordedienst (de 'kamppolitie'); dat anderen hun uiterste best deden om, toen eenmaal van de lente van '43 af bepaalde 'bedrijven' in Westerbork opgericht werden, als werkkraft te worden aangenomen²; en dat bij elk transport diegenen

¹ Op die bevrijdingsdag (12 april '45) waren in Westerbork negenhonderdachtien Joden aanwezig. ² De volgende bedrijven zijn ons uit Westerbork bekend: een lompen sorteerderij, een naai-atelier, een atelier voor het vervaardigen van 'nieuwe' schoenen (uit oude die gesloopt werden), een bedrijf voor het sorteren van erwten